

A tornaszentandrás-i ikerszentélyes templom

2009 június 18. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

nincs értékelve

Még

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejtőzködő Magyarországot eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Borsod legészakibb sarkán is túl, a régi Torna vármegye határán – s a mai szlovák államhatáron – innen, a Szár-hegy északi lejtőjén fekszik az ötszáz lelkes Tornaszentandrás. A községet 1283-ban említi oklevél: a „Zenthandras”-sal szomszédos Komjáti, Lenke és Mile falvakat ekkor Vid fiának adományozta IV. (Kun) László király. A környék a XII. század végétől a tornai erdőispánság része volt, az egyházas település névválasztása könnyen köthető II. András (1205–1235) uralkodásához. A királyi birtok lakói a vadászaton, erdőirtáson kívül sokáig folytattak ércbányászatot és vasműveséget, fontos termékeikkel kereskedtek, így a község templomának hazánkban páratlan építészeti mivolta az udvari kapcsolaton is jóval túlmutat. Szentandrás a közeli Gömör országos jelentőségű bányatelepeivel együtt feltehetően már 1243-ban – IV. Béla (1235–1270) adománya révén – a pelsőci Bebek Detréé lett (és maradt leszármazottai kezén egészen az 1500-as évekig). A falu első temploma ekkor már bizonyosan állt. Az 1976–78 közt folyt régészeti kutatást vezet Valter Ilona közleményeiből tudható, hogy ez a legkorábbi épület a kettős ívvel záródó apszis és a hozzá kapcsolódó szimmetrikus hajó volt, amelyek most együtt alkotják a templom keleti szentélypárját. A bővítés, illetve átépítés már a Bebek urasága idején történt, valamikor a XIV. század elején: ekkor az ikerépület nyugati oldalához egy jóval nagyobb négyszögletű hajót toldottak. Később, a barokk kori renováláskor készült az északi sekrestye és előcsarnok, s az újkorban került a kis huszártorony is az eredetileg torony nélküli templom tetőgerincére.

Ez a román kori építmény egyedüli a Kárpát-medencében. Formailag rokon emlékei megtalálhatók ugyan a Kis-Ázsiától Dél-Franciaországig terjedő mediterrán övben, ám az északi hegyeink közt megbúvó épület igazi társait másutt kell keresnünk. A tornaszentandrási temploméhoz hasonló alaprajzú, szimmetrikus elrendezésű szentélyeket „legszűbben” az Alpok déli előterében találunk: az itáliai Como közelében és Castellanában, Tirol vidékén és különösen az északolasz Merano környékén maradt fenn mintegy féltucatnyi az ebből a korból származó, ritka templomtípusból. Arra, hogy miként kerülhetett magyar földre, a história szolgál magyarázattal: III. Béla király Bertold andechsi gróf leányát, Gertrudist jegyezte el feleségül fiának, II. Andrásnak. Az 1203 táján megkötött frigy révén a feleséggel népes udvari kíséret érkezett hazánkba Meránból. A Bánk bánból is megismert nagyvonalú adományozások egyik részese, a királyi ara nevelője, Adolf kapta ajándékba a szepesi prépostságot 1209-ben. A Szepesség földje a tornai erdőispánság része volt, így áll tehát össze a „meráni kapcsolat” a tornaszentandrási ikerszentéllyel.

A később szintén itáliai kapcsolatokat ápoló hatalmas Bebek főurak az 1300-as években gazdagon kifestették a templomot. A gótikus falképek közt látható – az északi hajófalon – a védőszent, András apostol, mártíriumának jellegzetes X alakú keresztjével. Szent András havának búcsúnapján tiszteljük emlékét, köszöntjük neve viselőit!

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló

